

Oikeusreformi-muistio - Miksi oikeus ei tapahdu Suomessa?

Oikeusreformi-tilaisuus Porthaniassa

Muistio 3.2.2015, päivitys 30.7.2015
Jorma Jaakkola
044-565 9234
<http://jormajaakkola.fi>

Suomen valtiosääntö oli maailman modernein

Suomen valtiosäännössä oli kaksi pykälää ylitse muiden.

Ensinnäkin Hallitusmuodon 2 §:ään oli vuonna 1919 kirjoitettu vallan kolmijako eli toisistaan riippumattomat valtioelimet.

Toiseksi Suomen perustuslain nerokkaat laatijat olivat kirjoittaneet jo vuonna 1906 keisarillisen senaatin valtiopäiväjärjestykseen vaikeutetun perustuslainsäätämisyjärjestyksen. Kyseessä on sittemmin Valtiopäiväjärjestyksen 67 pykälään kirjoitetut tekstit.

Moisia pykäläiä ei ollut missään muussa valtiossa. Ne myös takasivat Suomeen todellisen demokratian ja yhteiskunnan vakauden.

Edellä mainitut pykälät olivat pulma presidentti Koivistolle EY:hyn liityttäessä. Niinpä presidentti Koivisto järjesti 1990-luvun laman tarkoituksella, jotta sai EY-mukautettua Suomen perustuslain etukäteen EY:n vaatimusten mukaiseksi, vieläpä ilman, että kansanedustajat edes ymmärsivät, mitä oli tapahtumassa.

Kullbergin paljastus

Ensimmäinen viite asiaan oli Suomen Pankin pääjohtaja Rolf Kullbergin haastattelu Länsi-Savo-lehdelle 3.11.1988:

”Kysyntä Suomessa on pakotettava alas ja tarpeen niin vaatiessa se on tehtävä luomalla Suomeen keinotekoinen taantuma, ja taantumana on oltava melko syvä.”

Kalevi Sorsa kiittelee Koivistoa

Kalevi Sorsa kirjoitti EY:n vaatimista perustuslain muutoksista kirjassa UUSI TSENÄISYYS, 1992, sivulla 53:

”Viime vuosien uudistushankkeet, erityisesti siirtyminen enemmistöparlamentarismiin, harkittavina olevat sosiaaliset ja sivistykselliset kansalaisoikeudet, ovat niin radikaaleja uudistuksia, että niiden toteuduttua on tarpeen hankkia kokemuksia uudistusten toimivuudesta - samalla kun hallitusmuotoon tehdään Euroopan integraation vaatimat muutokset.”

Hyvä kysymys on: Minkälaisia muutoksia EY vaati tehtäväksi Hallitusmuotoon?

Koiviston tunnustus

Koivisto itse tunnustaa valtiosäännön uudistamisensa muistelmissaan Kaksi kautta, 1994, sivulla 436:

”Vuoden 1994 valtiopäivien avajaisissa 8. helmikuuta tarkastelin päättymässä olleiden kahden toimikauden aikana valtiosääntökysymyksissä tehtyä uudistustyötä. Tullessani valituksi presidentin

tehtävään olin ilmoittanut pyrkiväni kehittämään valtiosääntömme parlamentaarisia piirteitä. Tämä olikin toteutunut.”

Kullbergin etukäteen kertomasta taantumasta tuli kuitenkin liian syvä. Valtiontalous oli kuralla, kuten Koivisto toivoi voidakseen mukauttaa Suomen valtiosäännön EY:n vaatimusten mukaiseksi.

Vahvan markan seuraukset

Lainojen vakuuksien arvo laski. Suomen Pankki vaati pankkeja kirjaamaan kiinteistömassaa alas 30 %. Suomen pankkien vakavaraisuus ei täyttänyt joulukuussa 1989 päivätyn EY-direktiivin mukaista BIS 8 %:n vakavaraisuutta. Suomen pankkien vakavaraisuus tutkittiin myös EY:n taholta. Niinpä ETA-sopimuksen liitteisiin oli kirjoitettu Suomea koskeva erityismääräys pankkien vakavaraisuuden nostamiseksi 8 %:n tasolle 1.1.1995 mennessä.

Suomen pankit eivät siis täyttäneet vuonna 1989 EY-säädöstöön kirjoitettuja euro-kriteereitä, joten pankkien taseet oli laitettava euro- ja EY-kuntoon ryöstämällä pankkien laina-asiakkaiden ja takaajien omaisuudet.

Suomen Pankkiin perustettiin keväällä 1991 huippusalainen "Rohto"-ryhmä, jonka tehtävä oli ratkaista pankkien vakavaraisuusongelma.

Pankkien vakavaraisuuden nostamiskeinoja pohtimaan perustettiin tammikuussa 1992 myös "Top Club"-ryhmä, jonka puheenjohtajana oli Suomen Pankin johtokuntaan nimitetty Sirkka Hämäläinen.

Keinot pankkien vakavaraisuuden nostamiseksi esiteltiin 18.3.1992.

Suomen Pankki lähetti samana päivänä pankeille kiertokirjeen yhden keinon eli yksipuolisen koronnoston käyttöönottamisesta 1.5.1992 alkaen. EY:n määräämä Suomen pankkien vakavaraisuuden nostamisaika umpeutui 31.12.1994. Asialla oli siis kiire ja kaikki konstit piti ottaa käyttöön.

Lakien valmistelu

Sirkka Hämäläisen Pankkien vakavaraisuuden nostamiskeinoja pohtimaan perustettiin "Top Club"-ryhmällä oli nimellinen tehtävä, sillä keinot olivat jo olleet lakivalmistelussa ja lakien oli oltava voimassa jo 1.5.1992.

Näitä olivat mm. laki Valtion vakuusrahaston perustamisesta, pankkien leimaverovapauudesta ja Tampereen Aluesäästöpankin jo aikaisemmin käyttöön ottamasta pankin tekemästä yksipuolisesta koronnostosta.

Korkeimman oikeuden ratkaisu

Koska Tampereen Aluesäästöpankin käytössä olleesta yksipuolisesta koronnostosta oli tulossa takautuvasti 1.5.1992 voimaan säädettävä laki ja kyseinen yksipuolinen koronnosto oli myös tulossa Korkeimman oikeuden ratkaistavaksi, otti presidentti Koivisto yhteyttä KKO:n presidenttiin toivomuksella, että KKO tekee ratkaisun, jolla yksipuolinen koronnosto todetaan lailliseksi.

Koiviston konklaavin salaisesta kutsumuistiosta selviää, että Korkeimman oikeuden presidentti Olavi Heinonen ei halunnut noudattaa presidentti Koiviston tahtoa. Tästä seurasi, että KKO teki

3.4.1992 ratkaisun 50:1992, jossa yksipuolinen koronnosto keinona pankkien vakavaraisuuden nostamiseen todettiin laittomaksi.

Koiviston konklaavi

Presidentti Koivisto järjesti 6.5.1992 oikeuspoliittisen seminaarin (Koiviston konklaavi) Presidentin Linnassa ohjeistaakseen tuomioistuinlaitosta tulevissa oikeudenkäynneissä.

Sitaatti presidentti Koiviston konklaavitilaisuuden muistioon kirjatusta avauspuheenvuorosta:

"Maaliskuun alun tilaisuudessa keskustelu päättyi vallan toiseksi, mitä minäkin alkuun hahmottelin. Se päättyi keskusteluun luottolamasta ja pankkien umpikujatilanteesta. Totesin sitten, että nyt olette tuoneet eteen sellaisen kysymyksen, jonka ohi en voi mennä kysymyksiin reagoimatta. Sen jälkeen syntyi Sirkka Hämäläisen työryhmän tuloksena toimenpidepaketti, jonka hallitus ja eduskunta hyväksyi sellaisenansa. Toivottavasti se on omalta osaltaan ollut edesauttamassa sitä, ettemme ole joutuneet erityisiin umpikujatilanteisiin. Dramatiikkaahan on ollut muutenkin."

Siis "eduskunta hyväksyi sellaisenansa" Hämäläisen työryhmän "toimenpidepaketin" eli pankkien vakavaraisuuden nostoon tarkoitetut lait. Lait astuivat voimaan viisi päivää ennen konklaavia eli 1.5.1992.

Hämäläisen toimenpidepaketin erikoisuudet

Mainittakoon, että Valtion vakuusrahasto-lakiin liittyy sellainen erikoisuus, että eduskunnan pöytäkirjan ensimmäisen ja toisen eduskuntakäsittelyn välissä on tauko ja vain muutamia minuutteja. Laki saa tulla toiseen käsittelyyn vasta kolmantena päivänä.

Toinen erikoisuus on, että leimaverovapautta koskevaan lakiesitykseen HE 20 liittyy 1992 vp - valiokuntamietintö VaVM 11-1992, jossa lakiin haluttiin lisäselvityksiä:

"Valiokunta edellyttää, että hallitus selvittää pikaisesti mahdollisuudet leimaveron poistamiseen tai alentamiseen OTC- ja meklarilistan arvopaperikauppojen osalta ja antaa tarvittavan esityksen siten, että eduskunta ehtii käsitellä esityksen vielä kevätistuntokauden 1992 aikana. Käsittelemänsä aloitteen suhteen valiokunta on asettunut kielteiselle kannalle."

VaVM:ään liittyy 1992 Matti Luttisen, Jouni Backmanin, Kari Rajamäen, Pentti Lahti-Nuuttilan ja Lea Savolaisen allekirjoittama vastalause 14. päivänä huhtikuuta:

"Leimaveron poistaminen arvopaperikaupasta on perusteltua tässä suhdannetilanteessa. Emme kuitenkaan pidä järkevänä luopua arvopaperikaupan leimaverotuksesta kokonaan. Nyt käsittelyssä ollut leimaverolain muutos on yksi pankkien tukipakettiin ja rahoitusmarkkinoiden vakauttamiseen liittyvistä lakiesityksistä. Esitettäessä arvopaperikaupan leimaveron poistoa taustalla ei ole leimaverojärjestelmän kokonaistarkastelu, vaan kyseessä on yksittäinen toimenpide, joka liittyy suhdannetilanteeseen, mutta jolla jälleen kavennettaisiin pysyvästi veropohjaa. Kokonaistarkastelun puuttuessa pidämme järkevämpänä arvopaperikaupan leimaveron poistamista vain määräaikaisena eli vuoden 1993 loppuun asti. Ennen vuoden 1993 loppua on tehtävä leimaverojärjestelmämme kokonaistarkastelu, ..."

Hyvä kysymys on: Miten leimaverovapautta koskeneen lakiesityksen käsittely ja lain voimaansaattaminen onnistui, koska lain piti astua voimaan 1.5.1992?

Palaan konklaavin asiakirjoihin.

Konklaavin kutsumuistioita on useita. Ensimmäinen konklaavin kutsumuistio oikeuspoliittiseen seminaariin on päivätty jo 26.3.1992.

Koivisto oli halunnut jo etukäteen tehdä korkeimmalle oikeudelle ja oikeusoppineille selväksi, että Hämmäläisen toimenpidepaketin yksipuolinen koronnostokeino on Korkeimmassa oikeudessa ratkaistava pankin eduksi.

Konklaavin salaiseksi määrätyn muistion sivulta 12 löytyy dosentti Juha Pöyhösen (nyk. Karhu) alustuspuheenvuorosta *"Tuomioistuinten toiminnan arviointi ja arvostelu"* teksti:
"Taidan puhua tästä kalvosta, joka teille myös on jaettu."

Mainittakoon, että presidentti Koiviston luomasta Tasavallan Presidentin Kanslian arkistosta ei löytynyt kyseistä kalvoa. Kalvon avulla Koivisto saattoi ilman puheita tuoda konklaavi-tilaisuuden tarkoituksen äänettömästi paikalla olleiden korkeitten juristien tiedoksi.

Sivulla 14 Pöyhösen sanoo:

"On vaikea arvostella ns. korkojutun oikeudellista lopputulosta esimerkiksi kansantaloudellisilla näkökohdilla, kun niitä ei ole perusteluissa mainittu, vaan asiaa on käsitelty vakiokaavakkeeseen sisältyvän sopimusehdon tulkintakysymyksenä."

Pöyhösen korkeimman oikeuden ratkaisua puolustavassa alustuksessa Tampereen Alue-Säästöpankin yksipuolinen koronnosto eli KKO:n ratkaisu 50:1992 tulee siis itsestään selvänä, tilaisuudessa mukana olleilla jo ennestään tiedossa olleena asiana, sanoilla "ns. korkojutun", vaikka kukaan ennen Pöyhöstä puhuneista juristeista ei ole maininnut asiasta mitään.

Hufvudstadsbladetissa ja Ilta-Sanomissa paljastus konklaavin luonteesta

Tilaisuuden luonteen paljastanut uutinen oli julkaistu 6.8.1992 Hufvudstadsbladetissa ja Ilta-Sanomissa. Uutinen paljasti, että presidentti Koivisto arvosteli Tampereen Aluesäästöpankin yksipuolista koronnosto, ratkaisua 50:1992. Ilta-Sanomien (sivulta A10) uutisen teksti kokonaisuudessaan:

"Koivisto arvosteli korkopäätöstä

Presidentti Mauno Koivisto on kummeksunut Korkeimman oikeuden päätöstä, jonka mukaan pankeilla ei olisi ollut oikeutta yksipuolisesti nostaa lainakorkoja. Koiviston mukaan KKO:n olisi lain lisäksi pitänyt ottaa huomioon myös kansantaloudelliset näkökohdat, kertoo tämän päivän Hufvudstadsbladet.

KKO päätti viime huhtikuussa, ettei Tampereen Aluesäästöpankilla ollut oikeutta yksipuolisesti korottaa kahden lainanottajan korkoja yhdellä prosentilla. Pankki määrättiin laskemaan korko aikaisemmalle tasolle ja maksamaan korvaus molemmille lainansaajille.

Hbl:n mukaan Koivisto tapasi maan johtavia juristeja toukokuun alussa. Tässä tilaisuudessa hän lehden mukaan lausui tyytymättömyytensä päätökseen. Presidentin mielestä päätöstä tehtäessä olisi pitänyt ottaa huomioon myös pankkien vaikea asema ja kansantaloudelliset intressit. Koivisto oli

pelännyt seurauksia, jos kaikki korotettua korkoa maksavat lainansaajat olisivat vaatineet korvauksia.

Hbl kertoo, että presidentin ja noin 35 juristin tapaaminen presidentin linnassa oli luonteeltaan epävirallinen."

Hufvudstadsbladetin ja Ilta-Sanomien uutisointi on selkeä todiste tapahtuneesta. Hallussani on mikrofilmiltä otetut kuvat 6.8.1992 ilmestyneiden Hufvudstadsbladetin ja Ilta-Sanomien uutisesta.

Konklaavissaan presidentti Koivisto rikkoi presidentin juhlallista vakuutustaan - noudattaa mm. Hallitusmuodon 2 §:ään kirjoitettua vallan kolmijakoa eli asettautui riippumattoman tuomioistuimen yläpuolelle.
Hallitusmuodon 2 pykälästä tuli kuollut kirjain.

Kysymyksessä on valtiopetos, rikos, joka ei vanhene.

Mainittakoon, että myös Suomen valtiosäännön mukauttaminen eli Valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ään kirjoitettu vaikeutettu perustuslainsäätämisyjärjestys ja Hallitusmuodon 2 pykälään liittyvä vallan kolmijako oli konklaavissa mukana olleiden juristien puheenaiheena.

Konklaavin salainen kutsumuistio 1.4.1992 oli päivätty kaksi päivää ennen korkeimman oikeuden tekemää ratkaisua (3.4.1992 KKO 50:1992) Tampereen Alue-Säästöpankin yksipuoliseen koronnostoon liittyvästä kiistasta.
Ko. ratkaisu vei oikeutuksen yhdeltä Hämmäläisen työryhmän toimenpidepaketin keinolta.

26.3. ja 1.4.1992 päivätyistä kutsumuistioista käy yllättäen ilmi, että aloite oikeuspoliittisen seminaarin järjestämiseksi olikin tullut korkeimman oikeuden presidentti Olavi Heinoselta. Heinonen siis halusi tilaisuuteen kutsuttujen juristien tukea kyseiselle KKO:n ratkaisulle 50:1992.

Tilanne kääntyi kuitenkin toiseksi kuin Heinonen toivoi, nimittäin kutsumuistion kohta 5 on paljon puhuva:

"Esitän, että Olavi Heinonen toimisi tilaisuudessa puheenjohtajana ja että Tasavallan Presidentti tapaisi Heinosen tai keskustelisi hänen kanssaan puhelimitse tilaisuuden tavoitteista hyvissä ajoin ennen tilaisuutta sekä että Heinonen keskustelisi puheenvuoron käyttäjien kanssa sisältökysymyksistä, jotta kokonaisuus vastaisi parhaalla mahdollisella tavalla Tasavallan Presidentin toivomuksia."

Mainittakoon, että presidentti Koiviston konklaavissaan käyttämä avauspuhe liittyy myös Linnassa 2.3.1992 järjestettyyn talouspoliittiseen seminaariin, josta Koivisto kertoo kirjassaan Kaksi kautta.

Seminaarissa Björn Wahlroos oli sanonut:

"Ainoa huoli, joka minulle syntyy näistä kahdesta puheenvuorosta on, että se todellisuus, jonka näemme ympärillämme, on karmea jo tänään. Työttömyyden kautta, konkurssien kautta olemme opettamassa kokonaista sukupolvea suomalaisia siihen, ettei yrittäminen kannata."

Koiviston konklaavi liittyy siis myös tähän päivään eli ajallisesti jo toiseen sukupolveen, ettei yrittäminen kannata. Samoin konklaavi liittyy pankkien nykyongelmiin ja sitä kautta tämän päivän velallisten tulevaisuuteen.